

ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ, ΠΑΛΙ ΜΕ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ!

Μητροπολίτη Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικολάου

Πέρα από τη Βιολογία

Ίσως το μεγαλύτερο δώρο να είναι η ζωή και ο μεγαλύτερος εχθρός του ανθρώπου ο πιο σίγουρος σύντροφός του· το τέλος της, ο θάνατος. Σίγουρα όμως η ζωή και ο θάνατος αποτελούν και μεγάλα και ιερά μυστήρια. Η ζωή με τη βιολογική της έννοια δίνει υπόσταση και έκφραση στο πρόσωπο του ανθρώπου. Αυτό που θυμόμαστε από έναν άνθρωπο είναι η μορφή του. Ο λόγος και η σκέψη του δεν είναι ξένα προς τα χαρακτηριστικά του εγκεφάλου του. Ο τρόπος με τον οποίο κινείται, η δύναμη ή η ασθενικότητά του έχουν και αυτά βιολογικό υπόβαθρο.

Παρά ταύτα, ο άνθρωπος φαίνεται πως είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένα βιολογικό κυτταρικό σύστημα. Η ποικιλία των επιλογών του κάθε ανθρώπου, η χαρακτηριστική διαφορετικότητα του, η ιδιομορφία της ψυχικής έκφρασής του, η δημιουργικότητα της σκέψης του, το κτίσιμο του προσώπου του είναι κάτι πολύ παραπάνω από ανατομικά ιδιώματα και ανιχνεύσιμες βιοχημικές διεργασίες. Η βιολογική του υπόσταση τον κοσμεί με την ομορφιά μιας οργανωμένης νομοτέλειας, ενώ η πνευματική του με το μεγαλείο μιας ανεπανάληπτης αυτεξουσιότητας.

Αρχή και αξία της ζωής

Η βιολογική αρχή σηκώνει το βάρος της υπαρκτικής έναρξης, ενώ το τέλος παραπέμπει στην ευθύνη της άγνωστης, ενδεχομένως πολύ ανώτερης, συνέχειας. Η αναγνώριση του μεγαλείου του ανθρώπου οδηγεί στην υποψία του μη τέλους του και στην αίσθηση της αιώνιας προοπτικής του.

Υπ' αυτήν την έννοια, το «αν», το «πως» και το «πότε» της αρχής και του τέλους της βιολογικής πορείας του ανθρώπου είναι εξέχουσας σημασίας και για την Ορθόδοξη Εκκλησία. Η εποχή μας με την αντισυλληπτική και περιγεννητική τεχνολογία της μπορεί να καθορίσει το αν κάποια ανθρώπινη ύπαρξη θα συλληφθεί -δηλαδή αν θα υπάρξει- και το αν τελικά θα γεννηθεί -δηλαδή αν θα ζήσει. Μπορεί να αλλοιώνει τη μορφή και τα χαρακτηριστικά της ζωής. Μπορεί επίσης να επιβραδύνει τον θάνατο, μπορεί να απαλύνει τον πόνο, μπορεί να παρέμβει τεχνολογικά και να δημιουργήσει νέες καταστάσεις ζωής και πρωτοφανείς συνθήκες θανάτου. Μπορεί να προκαλεί τη δυνατότητα απείρων επιλο-

γών. Μπορεί να θέτει κενοφανή ερωτήματα, που όμως αδυνατεί να απαντήσει και να προκαλεί πρωτόγνωρα διλήμματα, που όμως προσπαθεί μάταια να υποβαθμίσει.

Έχει κατασκευάσει τράπεζες για να κρυσυντηρεί εκατομμύρια σήμερα έμβρυα *in vitro*· τέτοια δεν είχαμε ως τώρα. Τα ονομάζει με παραπλανητικούς όρους, τους αμφισβητεί την αξία ως ανθρώπων, αλλά την υπερβάλλει ως πειραματοζώων. Ισχυρίζεται πως δεν είναι άνθρωποι, αλλά αδυνατεί να πείσει για το δικό της «πως» και «πότε» της ανθρώπινης αρχής. Συζητήσεις ατέλειωτες σε συνέδρια, επιτροπές, κοινοβουλευτικά σώματα προσδιορίζουν με απίστευτη απόκλιση την αρχή της ζωής. Έτσι μπορεί στην Αμερική, την Ιταλία ή τη Γερμανία τα έμβρυα αυτά να θεωρούνται άνθρωποι και στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα όχι. Μπορεί μέχρι χθές να ονομάζονται έμβρυα με συγκεκριμένα δικαιώματα και ξαφνικά μετά από κάποια απόφαση να βαφτίζονται «γεννητικό υλικό» με αμφίβολη προοπτική, νομικά όμως κατοχυρωμένη.

Δικαίωμα στην ποιότητα;

Ανάλογα και με τον θάνατο. Εκεί η ευθανασιακή λογική απαιτεί ο θάνατος να μην έρχεται αλλά να τον φέρνουμε όποτε και όπως εμείς θέλουμε. Αυτό θεωρείται ανθρώπινο δικαίωμα. Έχουμε την απαίτηση να ορίζουμε εμείς την ποιότητα της ζωής και μάλιστα ως προϋπόθεση συνέχισής της. Και επειδή αρνούμαστε τη μεταθανάτια πραγματικότητα με ύφος αποδεδειγμένης βεβαιότητας, υποβιβάζουμε τον άνθρωπο σε βιολογική οντότητα με συγκεκριμένο βάρος, με παροδική ηλικία, με ανεξέλεγκτη νομοτέλεια. Η ευγονική εφημερότητα γίνεται και ο μοναδικός σκοπός του, που βέβαια μπορεί να «αγιάζει και όλα τα μέσα».

Άλλοτε πάλι, με μια εντελώς αντίθετη λογική, προσπαθούμε να απαγορεύσουμε τον θάνατο και όταν αυτός έρχεται. Φτιάχνουμε ανθρώπους που ήλθε η ώρα τους, αλλά δεν τους επιτρέπουμε να τελειώσουν, που σταδιακά καταρρέουν τα συστήματά τους, έχει αμετάκλητα σβήσει η συνείδηση, η αίσθηση και η έκφρασή τους, εμείς όμως αρνούμαστε να συναινέσουμε στην αποσύνθεσή τους.

Σεβασμός ή δικαίωμα;

Η έναρξη της ζωής «εξ άκρας συλλήψεως» αναγνωρίζει τον θησαυρό του ανθρώπου από τότε που πρωτοεμφανίζεται. Του δίνει τον χρόνο που του ανήκει και την αξία που του αναλογεί. Ο άνθρωπος δεν χάνει την αξιοπρέπειά του όταν βασανίζεται και πονά με υπομονή και εγκαρτέρηση. Χάνει την αξία του όταν με μυωπικά κριτήρια ταυτίζουμε το καλό

του με την εσπευσμένη προκλητή διακοπή της βιολογικής πορείας του είτε στην αρχική είτε στην τελική φάση της.

Κανένας μέχρι σήμερα δεν σκέφθηκε να προσδιορίσει την αρχή του σύμπαντος κάποια άλλη στιγμή μετά το big bang, μόνο και μόνο επειδή πέρασε λίγος χρόνος για να εμφανισθούν τα πρώτα λεπτόνια ή να σχηματισθούν οι πρώτοι πυρήνες, ή να δημιουργηθούν τα πρώτα αστέρια ή πολύ περισσότερο να δημιουργηθούν οι συνθήκες ζωής. Κάποιοι επιστήμονες όμως σήμερα παλεύουν να μας πείσουν για το αναπόδεικτο της αποσύνδεσης της αρχής της ζωής από τη συγκλονιστική στιγμή της γονιμοποίησης. Επίσης προσπαθούν να την ταυτίζουν με την πολυδιαφημιζόμενη «ποιότητά» της. Σαν το σύμπαν να αξίζει μόνον όταν γεννιούνται αστέρες και όχι όταν καταστρέφονται.

Η Εκκλησία σέβεται και το τέλος της ζωής του ανθρώπου· περιμένει να έρθει η ώρα του. Και μόλις έρθει απλά την ομολογεί και τον συνοδεύει στην ετερότητα της συνεχιζόμενης πορείας του. Μέρος της ζωής είναι και η ασθένεια, ο πόνος, η αναπηρία, η ατέλεια. Όλα αυτά τα αντιμετωπίζουμε με υπομονή, αγάπη, ταπείνωση. Τίποτε απ' αυτά δεν «θεραπεύεται» με τον προκλητό θάνατο. Ότι ονομάζεται «θεραπευτικό», είτε αυτό είναι άμβλωση είτε κλωνοποίηση, για νάναί τίμια η χρήση του όρου πρέπει να θεραπεύει αυτόν στον οποίο εφαρμόζεται.

Το πότε αρχίζει ή τελειώνει η ανθρώπινη ζωή δεν είναι απλό επιστημονικό θέμα. Ούτε προσδιορίζεται με ακριβείς ορισμούς, παρατηρήσεις, αποφάσεις ή αριθμούς. Αρχή του ανθρώπου είναι η πρώτη του αρχή, η γονιμοποίηση. Τα υπόλοιπα είναι φάσεις της ζωής του. Το πώς και γιατί συμβαίνει είναι μυστικό ανεξιχνίαστο. Το ίδιο και ο θάνατος.

Είναι επίσης δοσμένη όχι επιλεγμένη. Αυτή αναδεικνύει το μυστικό μεγαλείο της ψυχής και του προσώπου. Αλλά και ό,τι κι αν κάνουμε το τέλος της είναι αναπόφευκτο. Ό,τι κι αν κάνει ο άνθρωπος θα παλεύει για τη ζωή αλλά θα κληρονομεί τον θάνατο. Η κατά συρροήν καταστροφή των εμβρύων προκειμένου να ζήσουν αυτοί που ζουν υπενθυμίζει πιο πολύ τον θάνατο απ' όσο ενισχύει τη ζωή. Αλλά και η ευθανασιακή ανακούφιση δεν τον απομακρύνει, τον επιταχύνει. Η ζωή αναδεικνύεται όταν κανείς αγκαλιάσει σωστά τόν θάνατο. Όταν τον ομολογήσει ως το καλύτερο κάτοπτρό της και όχι ως το αμετάκλητο τέλος της.

Για τους λόγους αυτούς, τη ζωή δεν την αντικρύζουμε ως δικαίωμα που μας ανήκει, αλλά τη σεβόμαστε ως μυστήριο που μας υπερβαίνει. Η αξία της δεν στηρίζεται στο δικαίωμα του ανθρώπου, αλλά στον σεβασμό όλων μας.